

Memòria de la II campanya d'investigacions al jaciment de la serra del Calvari

Josep Ignasi Rodriguez Duque

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

MEMÒRIA DE LA II CAMPANYA D'INVESTIGACIONS AL JACIMENT DE
LA SERRA DEL CALVARI (LA GRANJA D'ESCARP) (1983)

per Josep Ignasi RODRIGUEZ I DUQUE

SUMARI

- 1.- INTRODUCCIO
 - 1.1) Plantejament dels treballs
 - 1.2) El problema de la destrucció
- 2.- L'EQUIP COL.LABORADOR
 - 2.1) Procedència
 - 2.2) La col.laboració de la localitat de la Granja
- 3.- EL TREBALL DE CAMP
 - 3.1) Primera fase
 - 3.2) Segona fase
- 4.- CONCLUSIONS
 - 4.1) Material recollit
 - 4.2) Habitat: nivells
 - 4.3) Cronologia
- 5.- PROGRAMA D'ACTUACIÓ PER A 1984
 - 5.1) Tasca prevista
 - 5.2) Pressupost

1.- INTRODUCCIÓ

1.1) Plantejament dels treballs

Posat els resultats obtinguts l'any anterior, la present - campanya d'excavacions s'havia de plantejar des del punt de vista d'ampliació de la trinxera de sondeig, a la part nord, lloc on teníem la referència de l'angle de pared aparegut, el qual sembla va indicar un possible habitatge. Pels mitjans amb què comptàvem enguany, decidírem d'efectuar dues cates, ampliacions, una a cada costat de la trinxera:

Costat est: ampliació 3 x 2 metres; nomenclatura "EST-TRINXERA"

Costat Oest: Ampliació 4 x 3 metres; nomenclatura "OEST-TRINXERA".

Les motivacions per a aquesta directriu de treball véner referenciades per les disponibilitats de temps, els col.laboradors prevists, i les possibilitats de trobar un habitatge complet, la -

qual cosa s'anunciava l'any 1982.

Com a dades tècniques cal afegir que es muntà una estructura fixa, a ambdues cales, subdividida per quadres d'un metre de costat; donades les especials característiques (destrucció) del jaciment, es decidí portar totes les quadrícules alhora, i no fer subdivisions per metres quadrats (que sempre es teniem com a referència).

L'horari de treball de camp, per les pròpies condicions laborals del sota-signant del present informe, i dels col.laboradors, es decidí en base a una jornada de cinc hores diàries (de 16 a 21 hores), dedicant el matí a les tasques de laboratori (restauració ...). La feina de camp es desenvolupà en dues fases, i els següents dies:

1ª Fase: 19-VII / 4-VIII

2ª Fase: 14-IX / 30-IX

1.2) El problema de la destrucció

La campanya anterior (1982), ja es varen definir les especials característiques de destrucció del jaciment, en el moment de l'extracció de terres; ara solament faren alguna referència a la problemàtica plantejada el present any. Cal tenir present que els nivells arqueològics actuals, conservats "in situ", presenten una marcada remoció, i barrejament, com a mínim fins una fondària de 20 cms. en alguns llocs, i fins a aquesta fondària no es pot parlar d'excavació pròpiament dita amb mínimes garanties. Els 40 cms. restants (quelcom més en alguns indrets), són els que considerarem acceptables a l'hora d'extreure resultats segurs.

Com es veurà, l'excavació es comença en un nivell d'habitatge, caracteritzat per un enderrocament i de cendres, que possiblement no és el primer del jaciment (la barreja de materials recollits en superfície així ens ho demostra). La barreja es pot veure molt clafament a alguns sectors del jaciment propers al lloc d'excavació, on afortunadament encara no és massa manifesta.

2.- L'EQUIP COL.LABORADOR

2.1.- Pocedència

Afortunadament es va poder comptar amb un grup de persones força interessades per l'excavació, i âdhuc, per les tasques de restauració de materials que van fer prosperar i avançar mol la

campanya, fins al punt de tenir el material arqueològic totalment rentat i classificat en aquest moment.

Fou format per:

Joan Ramon González i Pérez, Arqueòleg de la Diputació Provincial de Lleida, Ignasi Garcés i Estallo, Llicenciat en Arqueologia i Becari de la Diputació Provincial de Lleida, Josep-Lluís Cots i Casaña, Joan Freixes i Xàvier Vallory, estudiants de B.U.P., Pere Cots i Casaña, Agent Comercial afeccionat a l'arqueologia i estudiant de primer curs d'Història, Mª Teresa Reyes, estudiant de primer curs d'Història; Marta Figuera i Pilar Echauz, Llicenciades en arqueologia, i Carme Rosell i Vidal, aficionada a l'arqueologia.

2.2.- La col.laboració de la localitat de la Granja

En principi, i donades les circumstàncies de la campanya de l'any passat, no hem insistit en la recerca de col.laboradors a la localitat de La Granja. Això, no obstant, tenim prevista durant aquest curs 83/84, una tasca cultural de difusió (conferència, i possible exposició dels materials d'ambdues campanyes) que segurament farà que per a properes campanyes pugui haver aquesta col.laboració.

3.- EL TREBALL DE CAMP

3.1.- Primera Fase

A l'objecte de començar els treballs de camp el més ràpidament possible, marcàrem una quadrícula de 3 x 4 mts., la qual formava un rectangle amb el costat més llarg paral·lel a la trinxera (SC-4/82), tot deixant una separació de 20 cms., la qual s'obtà per deixar-la com a testimoni. Els primers nivells, per la característica de la destrucció del jaciment, es mostraven totalment remoguts, exacte a la part on les feines agrícoles havien deixat al descobert un enderrocament (confirmat més trad); per aquesta raó, els primers dies tinguérem una tasca ràpida de neteja per tal de deixar a tota la cala (excepte a l'enderrocament anomenat) una superfície més o menys plana sense remoure i amb nivells arqueològics, demostrada per l'aparició de ceràmica "in situ". Aquest primer nivell, de remoció, l'anomenàrem NIVELL-0, o superficial remogut.

Per tal de baixar la totalitat de la superfície alhora, es decidí aixecar l'enderrocament (versemblantment intacte), prèviament les corresponents tasques de planimetria (plantes, seccions ...).

Un cop extreta la totalitat de l'enderrocament (excepte alguns carrers que anunciaven un possible mur), podíem comptar amb una superfície més o menys plana on treballar.

A partir d'aquest moment, l'excavació es desenvolupa pel camí normal; fent una esquematització, per tal de no allargar massa el present informe, establiríem els següents nivells fèrtils:

NIVELL-I:

Caracteritzat per la presència de ceràmica en mig d'un nivell d'argiles molt vermelloses i disgregades. Al sector més occidental de la cala comença a sortir una paret, a nivell de fonaments sols, feta amb carreus sense treballar; un d'ells és una mena de morter reaprofitat. Al lloc on acaba la presència de la ceràmica és on comença l'enderrocament anomenat abans, raó per la qual, la relació d'ambdós ens queda pel moment dubtosa.

NIVELL-II

Caracteritzat per la presència, sota l'enderrocament i la ceràmica, d'un conjunt de restes de troncs carbonitzats, formant arrencaments paral·lels, la qual cosa ens fa pensar en una possible teulada enderrocada; es tracta d'una capa de molt poca potència en la qual hi han gran quantitat de carbons. Es procedirà a l'extracció de mostres per a futures anàlisis de carboni-14. En principi podem considerar aquest nivell ~~posterior~~ anterior al primer (anterior a les restes ceràmiques), i el qual està tancant els posteriors, amb els quals es relaciona

Al centre de l'excavació s'anuncia un petit muret, format per tres carreus sense treballar (aquest parcialment es veia a l'excavació de l'any 1982, però estava en part destruït per clandestins) Un cop aixecada la totalitat d'aquest nivell, es demostra que aquest muret posseeix una trinxera de fundació amb còdols i terra premsada, la qual talla els nivells de carbons. En principi, hem de considerar que aquest muret es relaciona amb l'anomenat més amunt, i amb la ceràmica apareguda, i l'enderrocament.

La base d'aquest nivell (destrucció) està formada per un paviment de terra aixafada, molt endurida, que sembla correspondre al mur del sector occidental (veure més amunt). Sobre aquest paviment apareixen unes possibles conduccions d'aigua (?), fetes al mateix terra, com si fossin un desguàs d'algun dipòsit. Pel moment no podem definir-les més bé quant a la seva utilitat, ja que s'introdueixen en el tall nord~~est~~ i estan tallades per la trinxera en el tall est. (hom haurà d'esperar a la propera campanya).

El material arqueològic apareix molt escadusser (característica curiosa: en baixar el nivell de carbons, desapareixen les troballes). Es constata l'aparició de diversos fragments de ceràmica

a mà (solament un amb decoració d'acanalats), restes de fauna - relativament abundoses (pendents d'estudi), i una peça de sílex, versemblantment sense forma definida.

NIVELL III

Caracteritzat per un nivell de farciment, sobre la roca natural, a base de cendres i argiles molt disgregades. Hom n'excava solament una petita zona al sector sud-oest de la cala (entre el muret del ~~sector sud~~ Nivel II, el Tall sud, i el nou mur dessorra el paviment. Sembla una nivellació del terreny natural sobre el qual es pugui instal·lar el nivell d'habitatge (II), que, per la seva banda en alguna refacció s'altera (cas del petit muret central).

El material és quasi exclusivament restes de fauna, ja que la ceràmica està sols representada per alguns fragments sense forma i de factura a mà.

3.2) La Segona Fase

Per tal d'ampliar la visió del jaciment i intentar descobrir un habitatge complet, decidírem ampliar, mitjançant una segona cala, més petita, al costat est de la trinxera de l'any 1982, - amb els següents resultats:

- En principi, sembla que es repeteix en mateix esquema proposat per a la segona fase: Nivell I, Nivell II, encara que per l'acabament de la subvenció, i problemes de temps, no es pogué excavar el nivell III.

- La tipologia ceràmica continua essent la mateixa, encara que registrem l'aparició de la forma a torn, però dins del mateix context.

- Com a novetat tipològica, hi ha l'aparició de diversos fragments de ferro, sense forma.

- A la base del nivell II surt la continuació de la conducció (?), a què feiem referència a la Primera Fase.

+ + +

Aquesta segona fase presenta la novetat al sector del sud, que lliga amb la campanya de l'any 1982. Per sota de l'enderrocament (Nivell I), comença a sortir la continuació del mur central, aparegut a SC-4/82 (veure Memòria, 1982), associat a una obra de toves, igualment enderrocada; en principi sembla tractar-se de l'angle d'un habitatge (quadrangular), en el qual, sobre uns fonaments de pedres, hi hauria unes parets fetes amb toves de mida mitjana ($\pm 30 \times 15 \times 15$ cms.), de les quals en vàrem poder extreure dues completament senceres.

La problemàtica que planteja aquest habitatge, és una qüestió que caldrà deixar-la per a properes ampliacions en aquest costat.

4 .- CONCLUSIONS

4.1) El material recollit

No especifiquem aquí al material recollit, el qual s'especifica en relació adjunta. Solament farem alguna consideració a la vista dels resultats obtinguts a les diverses fases:

-Llevat de l'urna a torn a què hem fet referència, la totalitat de la ceràmica és de factura a mà, amb formes llises, perfils en S molt suau i vores exvasades. Destacada la gran quantitat de mica que hi ha a les pastes ceràmiques, característica comuna a totes les formes, excepte la de torn. La decoració és nul·la si exceptuem els fragments amb acanalats, que no donen forma.

-El material lític és escàs: solament una peça de sílex, algun percutor, diversos molins de mà banquiformes i dos morters de pedra calissa aprofitats com a carreus dels murs.

-Hi han restes de ferro, sense forma, però que constaten la seva existència.

-La fauna, relativament abundant, requereix un estudi complet; versemblantment hi ha una agrupació d'animals grans (tipus cabra o bou) amb petits (conills).

4.2) Habitat: nivells

Com a conclusions de conjunt, hem de pensar que ens trobem davant un poblament instal·lat a base d'habitatges rectangulars, amb parets de pedra i tova, paviment interior i teulades de troncs tramats; donant com a segures algunes refaccions de les habitacions.

El problema de concretar la situació d'aquest nivell (si és únic o bé n'hi han de posteriors) es planteja molt difícil per la destrucció de les capes superiors del jaciment.

No podem definir encara un urbanisme per l'escassetat de superfície excavada, encara que en principi suposem la seva existència.

4.3) Cronologia

La cronologia que ja havíem anunciat (s.VII-VI), pensem que es pot mantenir i, en tot cas, rebaixar-la al V, per l'aparició de l'urna a torn, pintada amb franges horitzontals, amb molts paral·lels a l'àrea ibèrica antiga. Amb tot hem de pensar que el percentatge de ceràmica a torn és mínim i això ens fa suposar un fort indigenisme de tradició Bronze Final en els habitants de la Serra del Calvari.

Una altra qüestió serà definir si al jaciment hi ha més d'un moment d'ocupació, la qual cosa, per la destrucció del poblament, és impossible apuntar pel moment.

5.- PROGRAMA D'ACTUACIÓ PER A 1984

5.1) Tasca prevista

Posades les especials característiques del poblament (destrucció), pensem que l'única manera d'extreure una informació definitiva, ja que no ens podem perdre en esforços no suficientment rendibles, i un com s'ha definit l'estat actual del jaciment, proposem la següent línia d'actuació:

- Obrir una superfície de terreny adient per a extreure una informació més completa a nivell d'urbanisme: cala mínima 10 x 10 mts., al nord de l'excavació 1983.

- Realització de diverses anàlisis: C₁₄, pol.línics, faunístics, etc...

- Consolidació de les restes constructives aparegudes a les campanyes anteriors.

5.2) Pressupost

Campanya de 20 dies, amb 10 persones

2 cotxes a 120 kms. diaris x 20 dies	20.000' -
Manutenció 10 persones x 20 dies	100.000' -
Amàlisis 2 mostres C ₁₄	60.000' -
D'altres anàlisis	20.000' -
Materials fungibles	10.000' -

TOTAL210.000' -

NOTA: Per estar inclòs aquest jaciment dins del programa d'investigacions de la Secció d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació Provincial de Lleida, la quantitat proposada és a repartir, d'acord a una subvenció de la mateixa Diputació, encara - per decidir.

Lleida, 1 de desembre de 1983

INVENTARI GENERAL RESUMIT DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC APAREGUT A LA
SEGONA CAMPANYA D'EXCAVACIONS AL JACIMENT DE LA SERRA DEL CALVARI

(La Granja d'Escarp, Segrià)

A) MATERIAL CERÀMIC

8 urnes de ceràmica, amb el perfil sencer i parcialment restaurades. Cadascuna d'elles compta a més amb la seva corresponent bossa de fragments annexa (Cal fe constar que encara s-haurà de fer una nova revisió del material per tal de completar alguna d'aquestes formes ceràmiques)

38 fragments de ceràmica amb relativa seguretat no pertanyents a les urnes anteriorment esmentades.

1 gran tenalla conservada des de la vora fins a la panxa, encara que molt fragmentada, i a la qual manca el fons. Duu una decoració d'un cordó digitat al voltant del coll.

1 coll amb vora, i un fons ambdós aparentment de la mateixa peça; van acompanyat de cinquanta fragments més, presumiblement de la mateixa forma.

B) MATERIAL LÍTIC

1 lasca de sílex sense forma definida. Podria tractar-se d'una dent de falç sense patina per l'ús i molt grollera.

3 Molins de mà barquiformes fragmentats.

4 allisadors de pedra calcària i granítica.

C) RESTES FAUNÍSTIQUES

25 fragments d'ossos de diversos animals (pendents de classificació)

2 conxes presumiblement marines.

D) MATERIAL METÀLIC

39 fragments de ferro sense forma definida (alguns podrien pertànyer a algun ganivet d'aquest metall)

4 fragments de deixalles de fundició fèrrica.

E) RESTES CONSTRUCTIVES

30 fragments de tova, sense forma.

3 toves quasi senceres.

A més, i incloses dins de les estructures constructives, aparegueren dos atuells de pedra (morters?), que romanen "in situ", per formar part dels murs.

A més, es recolliren diverses mostres de fustes carbonitzades per a una futura realització d'anàlisis de carboni 14, pertanyents a les estructures de cobriment de l'habitatge.
(veure memòria annexa)

NOTA:

La totalitat d'aquest material arqueològic fou ingressat al magatzem de la Secció d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida.

Lleida, 25 d'octubre de 1983